

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annotationes Ioannis Bugenhagij Pomerani in decem epistolas Pauli

Bugenhagen, Johannes

Basileae, 1524

VD16 B 9232

Resurrectio Et Ascensio Domini nostri Iesu Christi, secundum quatuor
Euangelistas, per Ioannem Bugenhagium Pomeranum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36165

RESURRE

CTIO ET ASCENSIO DOMINI

ni nostri Iesu Christi, secundum quatuor Euang-
gelistas, per Ioannem Bugenhagium
Pomeranum.

Hristus mortuus est pro peccatis no 1. Cor. 15.
stris, secundum scripturas: & sepul-
tus est, & resurrexit tertia die, secū-
dum scripturas. Hunc deus suscitauit Act. 10.
tertia die, & dedit eum manifestū fis

eri, non omni populo, sed testibus præordinatis à deo,
apostolis, qui comederunt & biberunt posteaquam
resurrexit à mortuis, unà cum illo: quibus tūc seipsum
exhibuit uiuentem cum pluribus argumētis, dum per
dies quadraginta conspicitur ab illis, ac loquitur eis Act. 1.
de regno dei. Et præcepit eis, ut prædicarent populo,
ac testificarentur quod ipse sit ille qui constitutus erat Act. 11:
à deo iudex uiuorū ac mortuorum. Huic omnes pro-
phetæ testimoniū ferūt, quod remissionē peccatorum
accepturus sit per nomē eius, quisq; crediderit in eū. Act. 4.
Hic est lapis ille, q̄ reiectus est ab ædificantibus, qui fa-
ctus est in caput anguli, neq; est in alio quoquam salus.
Nec enim aliud nomē est sub cœlo datū inter homines Act. 2.
in quo oporteat nos saluos fieri. Vt uero solutis do-

CONCORDIA

loribus mortis, quatenus impossibile erit teneri illum ab ea, suis apparuerit, ex euāgelicis literis, quantum nobis licet, iam aperiemus.

Placuit primum hanc præfationem ex Paulo & actis apostolicis præmittere. Aduerte uero, Euangelistas non omnes omnia scribere, sed singulos quod ipsis uisum est: & sepe dum gestam rem scribunt, ordinem rei gestæ non curant, neq; dicunt. Idcirco quod alij obscurius, alij clarius dixerunt.

CVM PRAETERISSET SABBATUM, Maria Magdalene, & altera Maria que Iacobi dicitur, & Salome, & Iohanna, & cætera cū eis erant, que uenerant cum Iesu de Galilea, emerunt & parauerunt aromata, ut uenirent & ungerent Iesum. Nam sabbato quieuerant secundum præceptum.

Sabbatum præterierat. In uespera sabbati tūc emerunt & parauerunt, quia operari licebat. In uespera autem ferie sextæ nihil parauerunt: quod est contra Bedam, quia secundum Lucam sabbatum post sepulturam Christi illucescebat, & siluerunt propter præceptum, quod est Leuitici. 23. A uespera usq; ad uesperam celebrabitis sabbata uestra.

VESPERA AVTEM SABBATORVM, que lucefcit in unam sabbatorum: id est, mane profundo crepusculo, cum adhuc essent tenebræ, primo die sabbatorum

sabbatorum, siue ut Marcus ait, exorto sole, summo diluculo diei primi sabbatorum ueniunt ad monumentum, portantes quæ parauerant aromata.

Vespera autem, &c. id est, in nocte dum transisset sabbatum, quæ nox uergit in dominicam. Quod uero Marcus dixit, Exorto sole, scilicet apparète die, quod fit sole uicino: alioqui non præmisisset, summo diluculo. quod & Augustinus adnotauit de concordia Euan-
gellistarum.

ET ECCE TERRAE MOTVS factus est magnus. Angelus enim domini descendit de caelo, & accedens deuoluit lapidẽ ab ostio, sedebatq; super eo: erat aut aspectus eius sicut fulgur, & uestimentũ eius candidum sicut nix. Præ timore autem eius, concussi sunt custodes, & facti sunt uelut mortui.

Sicut moriens commouit terram, ita & resurgens. Noluit enim ignorare terram qd' fiebat in eius salutẽ.

MVLIERES AVTEM DICEBANT adinuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumẽti? Nam erat magnus ualde: & cũ respexissent, uident lapidem esse reuolutum à monumento, & ingressæ in monumentum, non inuenerunt corpus domini Iesu. Et factum est dũ mente cõsternatæ eunt de hoc, ecce duo uiri steterunt iuxta illas in uestibus fulgurantibus (id est, instar fulguris micantibus) Cum expauiissent autẽ, & declinauerunt uultum in terrã,

CONCORDIA

dixerunt ad illas: quid quæritis uiuentem cū mortuis?
(quasi adhuc inter mortuos sit qui uerè uiuit) non est
hic, sed surrexit. Recordamini ut dixerit uobis, cū ad
huc in Galilea esset, dicens: qd' oportuerit filiū homi-
nis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifi-
gi, & die tertia resurgere. Et recordatæ sunt uerbo-
rum eius, & regressæ à monumento nunciauerūt hæc
omnia illis undecim, & cæteris omnibus, & dicebant
ad apostolos hæc: & uisa sunt apud illos ceu delira-
mentum uerba illarum, neq; crediderunt illis. Currit
uero Maria Magdalene, & uenit ad Simonem Petrū,
& ad alterum illum discipulum quem amabat Iesus,
& dicit illis: Sustulerunt dominum è monumento, &
nescimus ubi posuerunt eū. Surgēs ergo Petrus exiit,
& ille alius discipulus: & uenerunt ad monumentū.
Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus
præcurrit citius Petro, uenitq; prior ad monumentū:
& cum inclinasset, uidit posita linteamina, non tamen
introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequens eū, & in-
troiuit in monumentum, & uidit linteamina sola po-
sita, & sudarium quod fuerat super caput eius, non cū
linteaminibus positum, sed separatim inuolutū in unū
locum. Tunc ergo introiuit & ille alius discipulus,
qui uenerat prior ad monumentum, uiditq; & credi-
dit: nondum enim nouerant scripturam, quod oport-
tuisset eum à mortuis resurgere. Discipuli ergo mi-

antes quod acciderat, abierūt rursū ad semetipsos
(id est ad domum suam)

MARIA AVTEM STABAT AD MONUMENTUM foris plorans: dum ergo fleret, inclinavit se in monumentum, & uidit duos angelos amictos albis, sedentes unum ad caput, & alterum ad pedes, illic ubi posuerant corpus Iesu. dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Sustulerunt dominum meum, nec scio ubi posuerunt eum. Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum, & uidit Iesum stantem, nec sciebat quod Iesus esset. dicit ei Iesus: Mulier quid ploras? quem quæris? Illa existimans quod hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu asportasti eum, dicito mihi ubi posueris eum, & ego eum tollam. Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa dicit ei: Rabboni, qd' dicitur magister. Dicit ei Iesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum.

Iesus fide tangitur, ut legis de muliere fluxū sanguinis patiente. Prohibita ergo est Maria ne tangeret, quia non credidit Christum glorificatum: hoc est quod addit: nondum enim ascendi ad patrem, hoc est, ascendi quidem, & glorificatus sum: tibi uero non ascendi, hoc est, tu ipsum hoc nondum credis.

SED VADE AD FRATRES
meos, & dic eis.

Vides, quod parto regno Christus glorificatus non

CONCORDIA

erubescit nos fratres appellare, sicut exponit epistola ad Hebræos cap. 2. ex psalmo 22.

ASCENDO AD PATREM MEVM,
& patrem uestrum: & deum meum, & deū uestrum.

Vt natura filius patrem, ut autem uere homo deum suum appellat. Hæc Cyrillus. Ego autem intelligo hic quoq; Christum appellare patrem suum, quod secundum humanitatem quoq; adoptatus sit: nam protinus nos sibi comparat, cum addit: & patrem uestrū. Hinc fratres appellauit supra.

Ex Mar. HAEC EST ILLA Maria Magdalene, de qua Iesus eiecerat septem demonia: qui cum surrexisset, apparuit primum mane primo die sabbati. Illa autē profecta renunciauit discipulis, qui cum illo fuerant, lugentibus ac flentibus, quod uidisset dominum, & ea dixisset sibi. Et illi cum audissent, quod uiueret, ac uisus esset ab illa, non crediderunt.

Ex dispensatione dominus, non in debita corporis sui gloria, sed in prima figura cernebatur, ne aliud corpus quàm de uirgine assumpsit, resurrexisse putares, ne aliud quàm quod crucifixum & mortuū fuit: alioqui in gloria resurrectionis suæ cerni non potuisset: quod facile intelliges ex Matt. 17. ubi clarificato corpore gloriam resurrectionis præostendit.

ET ILLI CVM AVDISSENT, &c.

Non mox neq; resurrexit, neq; ascendit, ut & mors eius & resurrectio satis probarentur.

Marcus.

INGRESSAE AVTEM mulieres in monumentum, uiderunt adolescentem sedentem à dextris, amictū stola candida, & expauerunt. Erat autem angelus domini. At ille dicit eis: Nolite timere uos, scio enim quod Nazarenum, qui crucifixus fuit, quæritis: non est hic: surrexit enim, sicut dixit: uenite & uidete locū, ubi posuerant dominum, & abeuntes citò dicite discipulis eius, & Petro.

Petrum seorsum nominat angelus: alioqui quia negauerat Christum, putasset se numero discipulorum non contineri.

QVOD SVRREXIT à mortuis. Et ecce præcedet uos in Galileā, illic eū uidebitis, sicut dixit uobis: ecce dixi uobis. Et abeuntes celeriter fugerunt à monumento cū timore & gaudio magno, & currebant, ut renunciarent discipulis eius. Habebat autem illas tremor & stupor, neq; cuiq; quicquam dicebant: timebant enim. Cum autem issent ad renunciandum discipulis, ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere: Ite, renunciate fratribus meis, ut eant in Galileam, & ibi me uidebunt.

Hæ foemine quia credunt & adorant, à tactu non

CONCORDIA

prohibentur.

QVE CVM ABISSENT, ecce quidã è custodibus uenerunt in ciuitatem, ac renunciauerunt principibus sacerdotũ omnia quæ acciderant. Et congregati cum senioribus, consilio habito pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite, discipuli eius nocte uenerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit sub præside, nos persuadebimus ei, & securos uos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatus est hic sermo usq; in hodiernum diem.

Discipuli territi ante Christi mortem, quomodo firarentur corpus custodientibus militibus, sigillato sepulchro? aut quomodo non excitati sunt milites, tanto lapide à loco deuoluto? aut quomodo non cum linteis ablatum est corpus? aut quomodo è glutinosa myrrha corporis uestimẽta auferri potuerũt? Inuiti ergo confitentur nobiscum, Christũ in sepulchro non esse. unde canitur: Dicant nunc Iudæi, &c. Manet Iudæis mendacium, nobis ueritas. Augustinus in psalmum 55. Tales erant cæci Iudæi, ut crederent dicto omnino incredibile. Crediderunt testibus dormientibus: aut falsum erat quod dormierant, & mendacibus credere non debuerunt: aut uerum erat quod dormierant, & quod factum est, nescierunt.

VISVS QVOQVE EST.

Cephe dominus

I. ad Corin. 15. ipsa die resurrectionis, Lucae ultimo.

DE VESPERA DIEI resurrectionis.

ET ECCE DVO EX ILLIS ibant eodem die in castellū, qd' aberat spacio stadiorū sexaginta ab Hierusalem, nomine Emaus. Et reliqua in Luca.

Et surgentes eadem hora (illi duo) regressi sunt Hierosolymam, & inuenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant, dicentes: Surrexit dominus uere, & apparuit Simoni, id est Petro.

Cum Ioannes dicat, Thomā abfuisse: Augustinus de concordia euangelistarū putat ita solui questionem, quod abierit Thomas antequam uisus ueniret. Ego sic soluo, quod undecim positum sit pro Apostolis. Nam sub eo nomine tūc continebantur, qui antea dicebātur duodecim. Et ipse Paulus sub nomine duodecim appellat apostolos, I. ad Corin. 15. Deinde, inquit, uisus est illis duodecim: ut constanter secundum Erasmiū graeca habent, quod apud Latinos data opera uersum est in undecim, ab his qui hunc morem appellationis non attenderūt. Ioannes quoq; dicit: Thomas unus ex duodecim: id est, unus ex apostolis, &c.

ET IPSI NARRABANT quae gesta erant in uia, quod & quomodo fuisset agnitus sibi ex fractione panis, nec his illi crediderunt. Erat autem uespera die illo, quae erat unus sabbatorum, & fores erant

CONCORDIA.

Ex Marco. clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum. Dum autem hæc loquitur, uenit Iesus ipse discumbentibus illis, & stetit in medio illorū, & dicit eis: Pax uobis: & exprobrauit illis incredulitatem suam, & cordis duriciem, quod his qui se uiderant, nõ credidissent.

PAX VOBIS.

Decet pacis largitorē hæc salutatio, cuius filij sunt pacifici, Matthæi 5. Ipse est pax omnium, pacem reliquerat, pacem reportat.

Lucas. EXPAVEFACTI uero, & cõterriti existimabant se spiritū uidere. & dixit eis: Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in cordibus uestris? Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum: contrectate me & uidete, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me uidetis habere. Et cum hæc dixisset, ostēdit eis manus & pedes, & latus suum. Gausi sunt ergo discipuli uiso domino. Dixit ergo eis iterū: Pax uobis: sicut misit me pater, ita & ego mitto uos.

Sicut, &c. Nemo sibi assumat, &c. ad Hebræos 5. Sicut, inquit, &c. quo apostolatus ministeriū & magnitudinem potestatis eorum aperit. Sicut, id est ad uocandos peccatores in pœnitentiam, ad curandos mente & corpore egrotos, ut non uestrā, sed mittentis faciatis uoluntatem.

HÆC CVM dixisset, stauit in eos, & dicit eis:
Accipite

Accipite spiritum sanctum. Quorumcunq; remisertis peccata, remittuntur eis: quorumcunq; retinueritis, retenta sunt.

Accipite spiritum sanctum. Frustra de potestate quidam superbiunt absq; spiritu.

ADHVC autem illis nō credentibus præ gaudio, & mirantibus, dixit eis: Habetis hic aliquid edulij? At illi attulerunt ei partem piscis assi, & aliquid de fauo apiario. Et accepit, & in conspectu illorum comedit. Et dixit ad eos: Hæc sunt uerba, quæ locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscum, quod necesse foret impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Mosi, & prophetis & psalmis de me. Tunc aperuit illorū mentem, ut intelligerent scripturas. Et dixit eis: Sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertio die, & prædicari sub nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, initio factō ab Hierosolymis. Vos autem estis testes horum.

IN OCTAVO PASCHAE.

THOMAS autem unus ex duodecim, qui dicitur didymus, nō erat cum eis, quando uenit Iesus, &c. Ioannis 20. usq; in finem capituli.

Thomas utiq; accepit spiritum sanctum secundum intentionem dantis Christi. Lege simile omnino Numeri 11.

CONCORDIA

HISTORIA POST HEBDOMA-
DAM, SEV OCTAVAM PASCHAE,
POSTEA in Galilea manifestavit se iterū Iesus
ad mare Tyberiadis: manifestavit autem sic, &c. Ioan-
nis 21. Hac iam tertia uice manifestatus est Iesus disci-
pulis suis, cum surrexisset à mortuis. Cum ergo pran-
dissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis
me plus his? &c. usq; in finem capituli.

Vndecim autē discipuli abierūt in Galileam, in mon-
tem ubi cōstituerat illis Iesus, & uisus est plus quàm
quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent
usq; adhuc, quidam autem dormierunt. Et cum uidis-
sent illum, adorauerunt eum, quidam autem dubitau-
erunt. Et accedens Iesus locutus est eis, dicēs: Data est
mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Ite ergo in
mundū uniuersum, & prædicantes euangeliū docete
omnes gentes. Baptisate eos in nomine patris & filij
& spiritus sancti: docentes eos seruare omnia, quaecūq;
præcepi uobis: id est, non debetis prædicare ex capite
uestro, sed quod audistis ex me.

Et ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad
consummationē seculi. Qui igitur crediderit & bap-
tismus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, con-
demnabitur. Porro signa eos qui crediderint, hæc sub-
sequentur. Per nomen meū demonia eijcient, linguis
loquentur nouis, serpentes tollent, & si quid lethale

hberint, non nocebit eis: super aegrotos manus impo-
nent, & bene habebunt.

Deinde uisus est Iacobo, 1. Corin. 15.

SVMMA HISTORIAE RESVRRE-
CTIONIS CVM HISTORIA
ASCENSIONIS.

Itaq; antequam sursum assumptus est, apostolis se-
ipsum exhibuerat uiuentē, postea quā supplicio fu-
isset affectus, idq; compluribus argumentis, dum per
dies quadraginta conspicitur ab illis, ac loquitur eis
de regno dei, aperiens illis mentem, ut intelligerent
scripturas. Et congregans illos in idem loci, praecepit
eis, ne discederent Hierosolymis, sed ut expectarent
promissum patris, dicens: Ecce ego mitto (Luca ul-
timo) promissum patris mei super uos, de quo audistis
ex me. Vos autem sedete in ciuitate Hierusalem, quo-
adusq; induamini uirtute ex alto. Quoniam Ioannes
baptizauit quidem aqua, uos autem baptizabimini
spiritu sancto post dies hosce nō multos. Illi igitur ubi
conuenissent, percōtabantur illum dicentes: Domine,
num in tempore hoc restitues regnum Israëli? De re-
gno carnali intelligitur, quod erat tunc extinctum.
Et respondet sic dominus, ut intelligas regnum illud
Israëli restituendum plene & perfecte, hoc est populo
credenti in resurrectione nouissima.

DIXIT AVTEM AD ILLOS, NON

CONCORDIA

est uestrum nosse tempora, & articulos temporum, quos pater in sua ipsius constituit potestate: sed accipietis uirtutem, posteaquam spiritus sanctus aduenit super uos, & eritis mihi testes, non solū Hierosolymis, sed in uniuersa Iudæa Samaria que, deniq; usq; ad extrema terræ.

Luce ulti.

Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & sublatis in altum manibus suis, benedixit eis: id est bene precatus est eis. Et factum est dum benediceret illis, iam sa-

Act. 1.

tis eis post resurrectionem locutus, recessit ab eis. Et uidentibus iisdem, in altum sublatus est, & ferebatur in cælo, & nubes subduxit illum ab oculis eorum, &

Mar. ulti.

consedit à dextris dei. Cumq; essent defixis in cælum oculis (*Act. 1.*) eunte illo, ecce uiri duo adstiterūt illis amicti uestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis intuentes in cælū? Hic Iesus, qui assumptus est à uobis in cælum, sic ueniet quemadmodum uidistis eum euntem in cælum. Tunc ipsi adorato eo (*Acto- rum 1. & Lucæ ultimo*) reuersi sunt cum gaudio magno Hierosolymam à monte qui uocatur Oliueti, qui

Act. 1.

abest ab Hierosolymis iter sabbati (Iter sabbati est, quantum licet Iudæis in sabbato ire) Et cum introissent, ascenderunt in coenaculum, ubi mansitabant & Petrus & Iacobus, & Ioannes & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi filius, qui oēs perseuerabāt unanimiter in deprecatione, &

obsecratione

obsecratione cum mulieribus & Maria matre Iesu, eumq; fratribus illius (id est, cognatis) & erant semper in templo laudātes & benedicētes deum, Amen.

ET IN DIEBUS HIS EXVRGENS Petrus in medio discipulorum dixit (eratq; turba hominum fere centum uiginti) Viri fratres, &c. De electione Mathiæ Actorum primo.

Et dum implerentur dies pentecostes, erant omnes unanimiter in ipso eodē loco: & factus est repente de cœlo sonitus, tanquam impetus uenientis flatus uehementis, &c.

Signa de cœlo apparent, ubi confirmatur in monte Sion Euangelium: sicut olim signa de cœlo monstrata sunt, ubi confirmabatur lex in monte Sina. Sed hic datur spiritus, qui per legem non dabatur. Hic resipiscūt & conuertuntur ad deum homines, qui in latrone legis territi fugiebant à deo. De ista lege spiritus prædixit Esaias & Micheas: De Sion exhibit lex, & uerbum domini de Hierusalem, &c. Act. 2.

Lege totum librū Actorum apostolicorum, & apostolorum scripta, & cognosces quæ operati sint discipuli, induti uirtute ex alto: quæ omnia his paucis Marcus comprehendit: Illi uero egressi prædicauerunt ubiq; domino cooperante, & sermonem confir-

CONCORDIA

mante per signa subsequencia.

Paucis huius meae concordiae te reddo certio-
rem, in qua non Augustinum, non Hieronymum, non Am-
brosium secutus sum, licet quaedam annotarim, sed ipsa
Euangelia. Et non parum uideo adiuuissse eos, qui sus-
picantur euangelistas contraria scripsisse, ita ut etiam
olim secundum Hieronymum quidam non receperunt
Marci caput ultimum, quasi caeteris euangeli-
stis aduersum, quod non est. Sic ergo tempus primae
uisionis sepulchri, quando uenerunt mulieres, omnes
euangelistae concorditer scribunt. Deinde uariae scri-
buntur illarum uisiones, sed duabus historijs tantum
comprehenduntur. Alteram scribunt Lucas & Io-
annes, alteram Matthaeus & Marcus. Sed quod il-
lam faciant priorem, Marcus cogit dicens: primum
apparuit Mariae Magdalene. Ecce habes in concor-
dia paucis, quod maxime uidebatur diuersum. Ita ni-
hil offenderis, neque in uarijs angelorum uisionibus,
neque in alijs gestis, quae alioqui apparebant diuersa,
dum tamen angelum aspectu horrendum, qui sedebat
super lapidem, solis militibus apparuisse in Mattheo
intelligas. Sed cur iterum Maria Magdalene uadit,
quae iam uiderat dominum resurrexisse? Dico, cum
alijs uadit, & sepe uidere cupit quem uiderat, aut sal-
tem sepulchrum uidere cupijt, quod obiter quasi dixit
Matthaeus

Matthæus. Vnde non tam ipsa, quàm sociæ adhuc dubitantes de eo quod fortè reuelarat eis Magdalena, audiunt: Non est hic, uenite, &c. Itaq; nõ erit necesse plures suspicari Marias Magdalenas in euangelistis. Est autem hæc Maria Magdalene Galilea. Maria uero soror Lazari nunquam in euangelicis literis inuenitur aperte Magdalene uocitata, quæ etiam non Galilea, sed Iudæa est.

Apostolis uero congregatis, sed tamẽ absente Thoma, apparuit in uespera. Secũdo, presente Thoma in octauo die à resurrectione. Tertio, paucioribus post hebdomadam paschæ in Galilea ad mare Tyberiadis. Vnde Ioannes: Hac iam tertia uice, &c. Qui ordo ab Ioanne descriptus, manifeste cogit, ut post hæc omnia intelligam factum, quod Matthæus de monte Galilæe scribit, ubi credo adfuisse plus quàm quingentos fratres, de quibus Paulus scribit: Quis enim discipulorum illic non cupijt adesse, ubi suum Christum adierat appariturum, rumore iam inter illos peruagante ex relatione angelorum, mulierum, Christi discipulorum, & ex recordatione uerborum, quæ Christus prædixerat, maxime cum etiam certum montem illis constituerit? ut Matthæus scribit. Credo etiam certum diem. Suspico autem montem Thabor fuisse, in quo antea specimen resurrectionis suæ dederat. Nõ

CONCORDIA

uoluit tam multis apparere, antequàm ad multos facta
ma patratæ resurrectionis peruenisset. Et Matthæus
quoq; subindicat alios affuisse quàm apostolos, dicēs:
Quidam autem dubitauerunt. Quis, quæso, tunc apo-
stolorum dubitauit: qui antequàm in Galilæam irent,
Hierosolymis omnes crediderant? Quapropter non
recte intelligunt de die ascensionis, quod Marcus scri-
bit: Nouissime, siue deinde, recumbentibus illis undecim,
et c. eo quod sequitur: Postquàm locutus est eis,
assumptus est in coelum, et c. Nam in uespera diei re-
surrectionis factum est: quod et Augustinus dicit de
concordia euangelistarum. Et non attendunt Mar-
cum ab eo loco scribere non continuam historiam, sed
breuiter comprehendere, quid ante ascensionem ges-
serit dominus, aut dixerit. Nam illa uerba, Euntes in
mundum uniuersum, et c. apparent ex Matthæo dis-
cta in monte Galilææ, nisi sæpius dicta intelligas.
Quod uero sequitur: postquàm locutus, et c. non intel-
lige mox post prædicta uerba, sed post omnia uerba,
quæ loquebatur per dies quadraginta, secundum Lu-
cam in Actis. Nisi etiam intelligas discipulos mox à
monte Oliueti egressos ad prædicandum ubiq; quia
sequitur: Illi autem profecti, et c. quod uetant Acta apo-
stolorum. Epitomen ergo scripsit illic Marcus gestorum
à Christi resurrectione, Quin et ipse Lucas ita
contexuit

contexuit Euangelium, ut putes post diem resurre-
ctionis nocte sequenti Christum ascēdisse. Et nisi idem
unico uerbo in Actis dixisset, per dies quadraginta:
adhuc nesciretur, quo die Christus ascendisset. Itaq;
nusquàm magis apparet ut hic, quàm multa de-
sint ex omnibus Christi gestis, quorum euange-
listæ omnes uix epitomen scripserunt, ut
etiam Ioannes in fine sui libri
fatetur.

F I N I S.

BASILEAE, MENSE
IUNIO,
ANNO M. D. XXIIII.